

лят огньовете на Сирни Заговезни. На изток-североизток се намира *Кръста*, където хората от селото са излизали, обричайки курбан за здраве, на запад е *Молитвата*, където също са излизали „на курбан” срещу градушка и мълнии, а на юг е местността *Дъбижовец* (!), където е и *Черквицето*; там е имало вековни дъбове, сред които също се е правел курбан. Така в пространството се разполагат сакрални топоси, подредени почти във формата на кръст, които вероятно са със защитна функция спрямо селището.⁴⁶

Искам да спомена и за още един тип сакрален топос, сходен с тези, свързани с аязми, но рядко срещаш се с такова наименование и мотивиран с легенда. Край гр. Шивачево се намира местност с наименование *Божка майка*. Там върху невисока скала, по която се стича вода (като малък водопад), има образувания, наподобяващи малки (детски) стъпки и издълбано в скалата „като коритце”. Местна легенда обяснява наименованието: „Тук Божка майка слизала да си къпе детето в коритцето в скалата и където то стъпало, се образували стъпки. И аз, като са разболей някое дете от моите, ги водих там и се оправяха. Туй го знам от свекървата. Тя са казваше Ирина Койчева”⁴⁷ Засега не е уточнен денят от годишния календар, в който е ставало това, но при всички случаи би трябвало да има такава обвързка. Защото тук жените от селото (града) са идвали да се мият с водата от стъпките „за здраве”, оставяйки (врзвайки) свой „нишан” върху близките храсти – повсеместна практика до лечебна вода. Такова обредно излизане е ставало на Св. 40 Мъченици (Младенци) на близкото възвишение, върху което има скални образувания със следи от човешка намеса, наричано *Каш кая*, в чието подножие е Божка майка. В анкетите с местни жители *Каш кая* и *Божка майка* се схващат като едно цяло и се посещават в един и същ ден – Св. 40 Мъченици.

В контекста на битувашата представа и вяра за лечебност на водта са и названията на извори и чешми, посещенията на които е свързано с конкретна обредност. Водата на *Трескава чешма* край с. Бинкос, Сливенско лекува болни очи: „Ходяха там да са мият, врзваха червени парцалчета, миеха си очите – за лек.”⁴⁸ За аязмата край с. Калояново се знае: „Дядо Коляк казал, че един сляп човек си измил очите и прогледнал.”⁴⁹ В м. *Лъжата* (*Лъжа дере*) край с. Боров дол, Твърдишко има извор: „С минерална топла вода. От всички околни села ханъмите ходеха да са мият и да врзват конец и хвърлят стотинки. Ако има пъпки, циреи, кожни болести – минават. Кат та види някой стар човек, чи имаш такава болест: Айде бягай на Лъжата”⁵⁰ А водата на *Заим каз чюшмя* (*Заимова чешма*) край с. Бяла паланка е тежка, но лекува болни бъбреци.⁵¹ А на чешмите *Св. Петка* край с. Злати войвода и *Старата чюшмя* край с. Струпец се обричат курбани на Петковден.⁵²

Може да се приведат още много примери за лечебни извори и чешми, тъй като те се срещат често в землищата на селищата. Видно е, че не винаги представата за лечебност на водата е отразена в името, както е в наименованията *Трескава чешма*, *Миризливото кладенче*, *Горчивата чешма*, *Серив кладенец* и т.н. Много от наименованията носят друга информация и достигането до представата за лечебност е плод на допълнително уточняване.